

Rapport

ZICHT OP 2^E KOOPZONDAG

Evaluatie-onderzoek koopzondag Enschede - 2015

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2015/022

Datum

Mei 2015

Opdrachtgever

Gemeente Enschede

Auteur(s)

Ruud Esselink
Marjolein Meurs

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding & achtergrond	5
1.2	Onderzoeksdoel en –uitvoering	6
1.3	Leeswijzer	7
2.	Zondagopenstelling in perspectief	9
2.1	Koopzondag in Enschede	9
2.2	Ontwikkelingen zondagopenstelling in Nederland	11
2.3	Zondagopenstelling in Duitsland	12
2.4	Conclusie	13
3.	Effectmeting 2^e koopzondag	15
3.1	Inleiding	15
3.2	Analyse bezetting parkeergarages	15
3.3	Frequentie zondagopenstelling	17
3.4	Waarom wel/niet geopend op zondag	20
3.5	Extra koopzondag	21
3.6	Oordeel en ervaringen	24
3.7	Conclusie	26
4.	Draagvlak voor de zaterdagavond	28
4.1	Zaterdag in perspectief	28
4.2	Draagvlakbepaling koopavond op zaterdag in Enschede	29
4.3	Conclusie	30
	Bijlage 1. Vragenlijst.....	32

HOOFDSTUK

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding & achtergrond

In 2013 is de Winkeltijdenverordening dusdanig aangepast dat winkels in levensmiddelen elke zondag open mogen en de winkels in de binnenstad, Schuttersveld, bouwmarkten en tuincentra maximaal 26 keer per week. Hierna is er een nieuw college gekomen dat in het coalitieakkoord over koopzondagen heeft opgenomen: "er komt geen uitbreiding van het aantal koopzondagen, de openingstijden worden zo spoedig mogelijk aangepast naar 12 uur, er komt een onderzoek naar de gevolgen van de per 1 januari 2014 ingevoerde extra koopzondag. In dit onderzoek wordt de koopzaterdagavond als vervangingsoptie voor de tweede koopzondag meegenomen".

De aanpassing van de openingstijden is eind 2014 vastgesteld door de raad. In dit onderzoek worden de onderdelen "effecten" en "koopzaterdagavond" verder onderzocht.

Wat vooraf ging

Nadat in het najaar van 2012 de 'wettelijke winkelsluiting op zondag' door de Rijksoverheid is opgeheven en het aan gemeenten is de regels ten aanzien van zondagopenstelling te bepalen, heeft de gemeente Enschede medio 2013 een onderzoek uitgevoerd naar het draagvlak voor (verruiming van het aantal) koopzondagen in Enschede. Uit dit onderzoek kwam onder meer naar voren dat – uitgaande van de binnenstad - een derde van de Enschedeërs wel vaker dan eens per maand een koopzondag wenste, een iets grotere groep vond 1 keer per maand voldoende en ongeveer een vijfde deel had er geen behoefte dat winkels op zondag open zijn. Ook bij winkeliers was de meerderheid voor (minimaal) maandelijkse zondagopenstelling. Mede op basis van de uitkomsten is in juni 2013 besloten om in de nieuwe winkeltijdenverordening van de gemeente Enschede winkeliers meer ruimte te bieden voor zondagopenstelling.

Het huidige winkeltijdenregime in Enschede:

GROEP	AANTAL KOOPZONDAGEN	WINKELTIJDEN
Levensmiddelensegment (art. 3)	52	12-18 uur
Binnenstad (art. 4)	26	12-17 uur
Schuttersveld (art. 5)	26	12-18 uur
Tuincentra en bouwmarkten (art. 6)	26	12-18 uur
Overige detailhandel, o.a. WWC en BWC (art. 7)	12	12-18 uur

De gemeente Enschede heeft I&O Research gevraagd een onderzoek uit te voeren dat het functioneren en effect van de tweede koopzondag in beeld te brengt. Daarnaast dient het onderzoek aan te tonen in welke mate er bij winkeliers draagvlak is voor een koopzaterdagavond als eventuele vervanger voor de tweede koopzondag of als vervanger van de koopavond op donderdag.

1.2 Onderzoeksdoel en –uitvoering

Vraagstelling

De vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt:

“Wat zijn de ervaringen van winkeliers met de tweede koopzondag en hoe denken zij over een koopavond op zaterdag?”

Doelgroep van dit onderzoek zijn de in de Enschedese binnenstad gevestigde winkeliers alsmede winkeliers gevestigd op Schuttersveld en overige bouwmarkten en tuincentra.

De volgende **deelvragen** zijn daarbij van belang:

- 1 In welke mate zijn winkels (gemiddeld) 2 keer per maand op zondag open?
- 2 Wat zijn motieven om wel/niet 2-maandelijks op zondag open te gaan?
- 3 Wat zijn de ervaringen van winkeliers ten aanzien van de verruimde zondagopenstelling?
- 4 Wat is de parkeerbezetting in parkeergarages van de gemeente Enschede op de 2e koopzondag en verschilt deze met de bezetting op de 1e koopzondag?
- 5 In welke mate is er bij winkeliers draagvlak voor een vervanging van de 2e koopzondag voor een koopzaterdagavond?
- 6 En in welke mate is er bij winkeliers draagvlak voor een verplaatsing van de koopavond op donderdag/vrijdag naar een koopavond op zaterdag?

Uitvoering

Het onderzoek bestaat uit deskresearch over de zondagopenstelling in Nederland en de (eu-)regio alsmede een enquête onder winkeliers gevestigd in de binnenstad en op Schuttersveld en winkeliers van bouwmarkten en tuincentra in Enschede.

- Deskresearch

Naast de eerder samengestelde onderzoeksrapporten over zondagopenstelling in Enschede¹ is ook gebruik gemaakt van andere beschikbare onderzoeksinformatie, zoals eerder uitgevoerde herkomstpeilingen en passantentellingen in de Enschedese binnenstad van I&O Research als ook Locatus. Verder heeft het Parkeerbedrijf van de gemeente Enschede gegevens aangeleverd over de bezetting van de parkeergarages (Stationsplein, Irene en Van Heek garage) uitgesplitst naar dag en voor 2013 en 2014. Hiermee zijn aanvullende analyses uitgevoerd om in beeld te krijgen in welke mate de (tweede) koopzondag invloed heeft op het druktebeeld. Voorts is aan de hand van webresearch en raadpleging van Duitse contacten een verkenning uitgevoerd van de (eu-)regionale ontwikkelingen ten aanzien van zondagopenstelling. Dit maakt het mogelijk Enschede in perspectief te plaatsen.

- Winkeliersenquête

Voor het onderzoek onder winkeliers is op basis van de Bedrijvencartotheek een bestand gemaakt van alle winkeliers in de binnenstad en op Schuttersveld, en van de grote tuincentra en bouwmarkten.

Uiteindelijk is voor het veldwerk een bestand gebruikt met 306 adressen in de gemeente Enschede. De betreffende winkeliers hebben een brief ontvangen met daarin een link naar een online enquête. Ongeveer twee weken na ontvangst hebben winkeliers die de vragenlijst op dat moment nog niet hadden

¹ Onder andere I&O Research, *Zondag: (meer) tijd voor winkelen?*; *Draagvlakonderzoek koopzondag Enschede, i.o.v. gemeente Enschede (2013)* en I&O Research, *Open op zondag: voor of tegen?*; *Evaluatie zondagopenstelling supermarkten Enschede, i.o.v. gemeente Enschede (2011)*.

ingevuld een herinneringsbrief gekregen. In totaal hebben 115 ondernemers de vragenlijst ingevuld, wat neerkomt op een respons van 38 procent. Dit is een prima deelnamepercentage voor onderzoek onder bedrijven.

Tabel 1.1

Respons winkeliers naar plaats winkel

GEBIED	RESPONS ABSOLUUT	RESPONS PROCENTUEEL
Binnenstad	103	36%
Schuttersveld	7	64%
Bouwmarkt/tuincentra	5	71%

Er zijn geen opmerkelijke verschillen in de responspercentages tussen verschillende branches. Naast deze enquête zijn door het Ondernemersloket van de gemeente Enschede een aantal gesprekken gevoerd met filiaalhouders van enkele grootwinkelbedrijven. Gesproken is daarbij met Blokker, Douglas, H&M, MediaMarkt, Primark, V&D en Zara.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt in de eerste twee paragrafen een kort beeld geschetst van de koopzondag in Enschede. Daarbij wordt vooral gebruik gemaakt van eerder uitgevoerde onderzoeken omtrent de zondagopenstelling in Enschede, binnenstadsonderzoeken en -tellingen. In het tweede deel wordt Enschede meer in regionaal perspectief geplaatst, enerzijds door in te zoomen op de (beleids-)ontwikkelingen ten aanzien van de koopzondag in andere referentiegemeenten en anderzijds door ook kort beleid en praktijk te schetsen in de Duitse grensregio.

Hoofdstuk 3 richt zich op de effecten van de extra koopzondag in Enschede. Allereerst wordt op basis van parkeerbezettingsgegevens van het Parkeerbedrijf van de gemeente Enschede inzicht geboden in de bezetting van parkeergarages op de koopzondag, waarbij ook wordt ingezoomd op de 1^e en 2^e koopzondag. Vervolgens worden de uitkomsten van de online enquête onder de winkeliers in de Enschedese binnenstad, op Schuttersveld en van bouwmarkten en tuincentra gepresenteerd. Aanbod komen daarbij onder meer de ervaringen en wensen ten aanzien van de tweede koopzondag, de mate waarin men gebruik maakt van de geboden openingsmogelijkheden en de effecten ervan op de omzet. In het hoofdstuk zijn onder andere uitsplitsingen naar locatie (binnenstad en overig) alsmede naar de mate van op zondag geopend zijn opgenomen.

In welke mate er onder winkeliers draagvlak is voor een koopavond op zaterdag is te lezen in hoofdstuk 4. Hierbij worden de 2^e koopzondag en de koopavond op donderdag als eventuele vervangingsopties meegenomen.

Tot slot is in bijlage 1 de vragenlijst opgenomen.

HOOFDSTUK

Zondagopenstelling in perspectief

2. Zondagopenstelling in perspectief

2.1 Koopzondag in Enschede

In de afgelopen jaren zijn enkele specifieke draagvlak- en effectmetingen uitgevoerd ten aanzien van koopzondag in Enschede. Daarnaast is vanuit jaarlijks uitgevoerde inventarisaties zoals binnenstadstellingen en herkomstinventarisaties meer zicht te krijgen op de koopzondag.

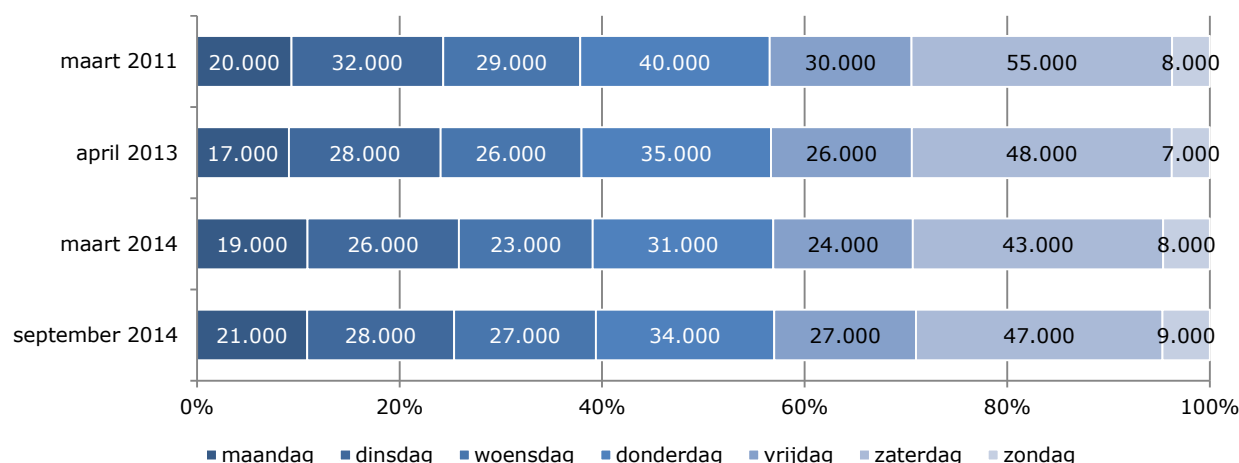
Primark 'vertroebelt' het beeld

In 2014 is de koopzondag in de Enschedese binnenstad goed voor zo'n 8 à 9 duizend bezoekers. Dit is 5 procent van het totaal aantal binnenstadbezoekers dat in één week geteld is. In 2011 en 2013 was de zondag goed voor 4 procent van het weektotaal.

Ten opzichte van het voorjaar van 2014 is het aantal binnenstadsbezoekers op de zondag gestegen. Echter, ook alle andere winkeldagen hebben te maken met hogere bezoekersaantallen. Zeer waarschijnlijk is dit vooral de invloed van de opening van de Primark in augustus 2014, waardoor het binnenstadsbezoek een impuls heeft gekregen. Om het echte effect en het functioneren van de (verruimde) zondagopenstelling in beeld te krijgen zijn de cijfers van 2015 (en volgende jaren) van grote waarde. Met name omdat dan het Primark-effect zich zal hebben uitgekristalliseerd en er meer zicht ontstaat op de ontwikkeling van het druktebeeld per dag.

Figuur 2.1

Aantal en aandeel binnenstad bezoekers, verdeeld over de dagen van de week.

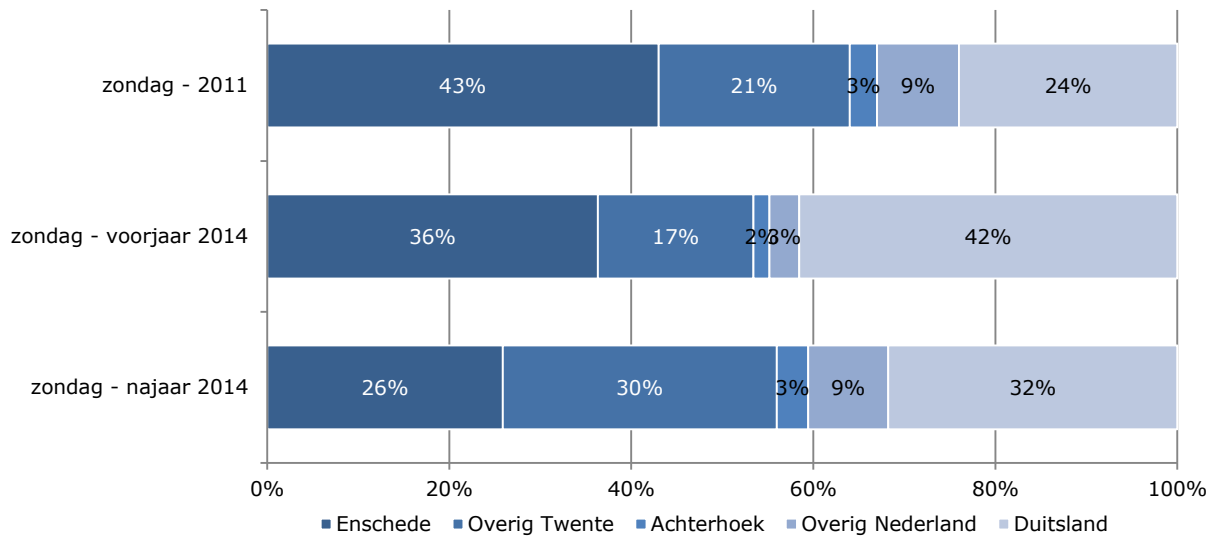
Gegevens (bron: [Locatus](#)) afkomstig uit 'Binnenstadsmonitor Enschede – Uitkomstenboek passanten en winkels' van Kennispunt Twente (januari 2015).

Herkomst binnenstadsbezoeker op zondag

Ten opzichte van 2011 is het herkomstbeeld van de zondag veranderd, en lijken de koopzondagen ze meer Duitse bezoekers te trekken (nota bene: beide zondagen in 2014 zijn 1^e zondagen van de maand). Dit kan mede te maken hebben met de marketingcampagne in de Duitse grensregio. Of de verdubbeling van de koopzondag ook het herkomstbeeld beïnvloedt, is moeilijk te zeggen. Het is mogelijk dat de 'oorspronkelijke' koopzondag (1^e zondag) relatief meer regiobezoekers trekt, omdat men het best bekend is met deze zondag (meest ingeburgerd) en dat de 2^e koopzondag verhoudingsgewijs - nog - meer bezoekers uit de directe omgeving trekt. Daarbij zal ook in het herkomstbeeld van de zondag (2014) nog beïnvloed zijn door Primark.

Figuur 2.2

Herkomst binnenstad bezoekers, zondag

Gegevens (bron: I&O Research) afkomstig uit 'Binnenstadsmonitor Enschede – Uitkomstenboek passanten en winkels van Kennispunt Twente (januari 2015).

Oriëntatie op de koopzondag door inwoners van Enschede

Inwoners van Enschede hebben in het Evaluatieonderzoek zondagopenstelling in 2013 aangegeven hoe vaak zij het afgelopen jaar op koopzondag winkels hebben bezocht. Meer dan twee derde heeft het afgelopen jaar (dus ten opzichte van medio 2013) minstens één keer winkels in de binnenstad op zondag bezocht. Iets meer dan een tiende van de inwoners van Enschede bleek een frequente koopzondag-bezoeker: deze groep heeft in de periode 2012-2013 minimaal een keer per maand de Enschedese binnenstad bezocht om er te winkelen. Een ruime meerderheid van de inwoners van Enschede deed in 2013 even vaak aankopen op koopzondag als in voorgaande jaren. Circa een vijfde geeft aan (veel) minder vaak te gaan dan voorheen. Hier staat tegenover dat 13 procent ten opzichte van vorig jaar juist vaker naar een koopzondag in Enschede gaat. Het aandeel minder vaak is dus groter dan het aandeel vaker. Gelet op het economisch herstel dat zich in 2015 heeft ingezet zou dit een crisiseffect kunnen zijn geweest.

Ter vergelijking: koopzondagoriëntatie in Utrecht

Van de inwoners van de gemeente Utrecht maakt (in 2014) 45 procent eens per maand of vaker gebruik van de koopzondag (in 2011: 22 procent). Dit geldt voor 37 procent van de inwoners van Amersfoort (in 2011: 12 procent). Hierbij geldt wel dat in Utrecht en Amersfoort de mogelijkheden voor zondagopenstelling ook verruimd zijn naar een wekelijkse koopzondag in de binnenstad. Dit blijkt uit het Koopstromenonderzoek dat I&O Research eind 2014 heeft uitgevoerd in de provincie Utrecht.

De percentages zijn hoger dan in Enschede, maar ook actueler. In het Koopstromenonderzoek 2015 (Oost-Nederland) is ook een vraag opgenomen over de oriëntatie op de koopzondagen, zodat kan worden bekeken hoe de ontwikkeling aan deze kant van het land is.

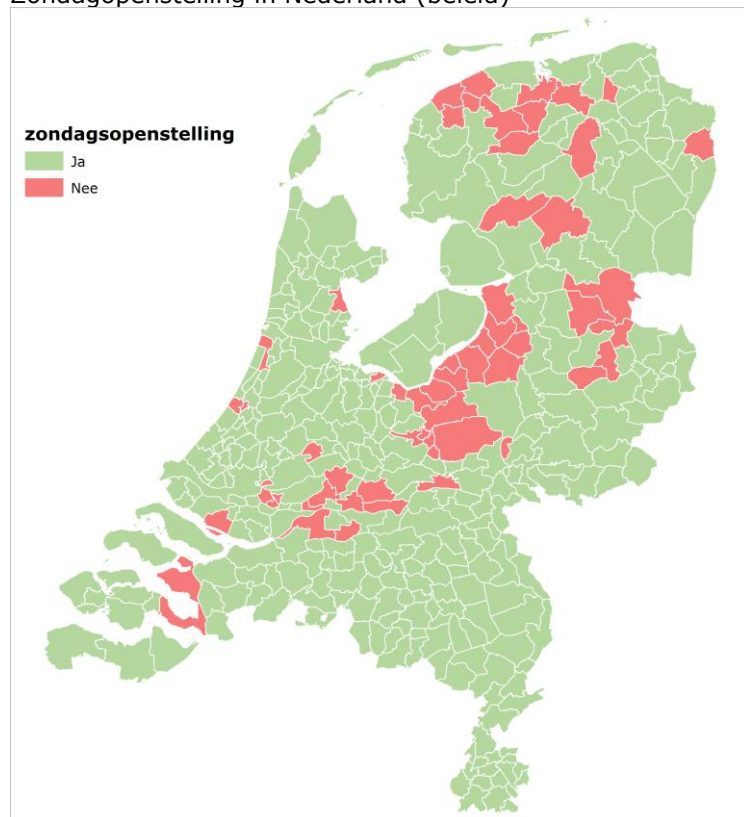
2.2 Ontwikkelingen zondagopenstelling in Nederland

Zondagopenstelling in Nederland

Sinds de nieuwe Winkeltijdenwet, die bepaalt dat gemeenten voortaan zelf mogen bepalen of en zo ja, in welke vorm sprake is van zondagopenstelling, staat het thema in veel Nederlandse gemeenten hoog op de politieke agenda. Elke gemeente is uniek en heeft eigen prioriteiten op het gebied van economie en leefbaarheid. Lokaal beleid over winkeltijden is maatwerk, zo blijkt ook uit het onderstaande kaartbeeld. Deze afbeelding bevat een overzicht van de zondagopenstelling van alle gemeenten in Nederland. Hierbij is gekeken naar de beleidskeuze van gemeenten. Gemeenten waar de winkels helemaal niet open mogen op zondag, zijn roodgekleurd. De gemeenten die zondagopenstelling van winkels (in welke vorm dan ook) toestaan zijn aangeduid met 'ja' en groengekleurd. De invulling van de koopzondagen (iedere zondag, eens per maand, twee keer per maand, rond feestdagen) varieert sterk per gemeente.

Figuur 2.4

Zondagopenstelling in Nederland (beleid)

Bron: Inventarisatie I&O Research.

Welke beleidskeuze hebben steden van vergelijkbare omvang en steden in de regio gemaakt en hoe werkt dit in de praktijk?

Om deze vraag te beantwoorden is eerst een aantal gemeenten van vergelijkbare omvang geselecteerd, namelijk Maastricht, Groningen, Arnhem, Haarlem, Eindhoven en Breda (gemeenten waarmee Enschede vaker vergeleken wordt, onder meer in de binnenstadsmonitor en de monitor economische ontwikkeling). Daarnaast zijn Hengelo, Almelo en Oldenzaal gekozen als referentie vanwege de nabijheid.

- **Beleidskeuzes referentiegemeenten**

Alle gemeenten behalve Hengelo en Almelo hebben de openstelling van winkels helemaal vrijgegeven. In Maastricht, Groningen, Arnhem, Haarlem, Eindhoven en Breda mogen alle winkels op alle zondagen open. Het is aan de winkeliers zelf of zij ook daadwerkelijk elke zondagen open gaan.

In een aantal gevallen heeft de gemeente wel een tijdsperiode aangewezen waarbinnen de winkels op zondag open mogen zijn. Meestal is dit tussen 12.00 en 18.00 uur.

In Hengelo heeft de gemeente bepaald dat de winkels op Plein Westermaat en de bouwmarkten/tuincentra iedere zondag open mogen. De winkels in de binnenstad en in de wijkwinkelcentra mogen maximaal 20 keer per jaar op zondag open.

In Almelo mogen de winkels open op de tweede en laatste zondag van de maand. In de maand december mogen de winkels elke zondag open. De supermarkten in de gemeente Almelo mogen iedere zondag open.

- **Zondagopenstelling in de praktijk**

In gemeenten waar de winkels op alle zondagen open mogen zijn, zijn de winkels in het centrum ook alle zondagen open. Oldenzaal is een uitzondering: winkels mogen elke zondag open, maar ondernemers hebben ervoor gekozen 12 koopzondagen per jaar vast te stellen. Het is niet duidelijk in hoeverre ondernemers allemaal deelnemen en open zijn op de koopzondagen.

De meeste bouwmarkten en tuincentra zijn elke zondag open of wisselen per seizoen. In april, mei en december zijn de bouwmarkten en tuincentra wat vaker geopend op zondag dan in de andere maanden. Dit zien we in onder andere Breda en Maastricht.

Of de winkels in wijkwinkelcentra óók 52 zondagen per jaar open zijn, verschilt per gemeente. In Hengelo, waar de winkels in wijkwinkelcentra 20 keer open mogen op zondag, zijn de winkels geopend op de eerste zondag van de maand en op een aantal extra zondagen in het seizoen. Op andere plekken in Nederland zijn door ondernemers(verenigingen) van winkelcentra buiten het centrum vaste zondagen aangewezen als koopzondag. Voorbeelden hiervan zijn winkelcentrum Cronjé in Haarlem waar iedere laatste zondag van de maand koopzondag is en WoensXL in Eindhoven waar de winkels elke eerste en laatste zondag van de maand geopend zijn. Er zijn weinig wijkwinkelcentra die iedere zondag geopend zijn.

2.3 Zondagopenstelling in Duitsland

In deze laatste paragraaf van hoofdstuk 2 wordt een korte blik over de grens geworpen, mede op basis van webresearch en raadpleging bij enkele Duitse retailcontacten.

In Duitsland is het sinds 1 november 2006 landelijk zo geregeld dat er maximaal 4 koopzondagen per jaar zijn. De 16 deelstaten mogen hier van afwijken, door meer of minder koopzondagen toe te staan. Noordrijn-Westfalen, Neder-Saksen, Rijnland-Palts, Saksen-Anhalt en Saksen zijn deelstaten die van deze mogelijkheid gebruik maken en de winkeltijden hebben verruimd. In Saarland en Beieren is sinds de wijziging in 2006 praktisch niets veranderd.

De praktijk in grensregio's Noordrijn-Westfalen en Neder-Saksen

In de deelstaat Noordrijn-Westfalen mogen de winkels in een grote stad maximaal 11 zondagen en twee adventszondagen per jaar open, gedurende vijf uur (uitzonderingen gelden voor bakkers en bloemenwinkels). In middelgrote en kleine plaatsen mogen de winkels vier keer per jaar gedurende vijf uur open. Meestal zijn de winkels geopend van 13.00 tot 18.00 uur. De zondagopenstelling moet gekoppeld zijn aan een evenement, thema of stadsfeest. Winkels in plaatsen met een toeristische functie mogen elk jaar 40 zon- of feestdagen open gedurende acht uur. Winkels in deze gebieden mogen dan alleen 'souvenirs', etenswaren voor ter plekke consumeren, vers fruit, bloemen en planten, tabak en/of kranten verkopen.

'Stillen Feiertagen', 2^e Paasdag, 2^e Pinksterdag, twee zondagen van de Advent, 1^e en 2^e Kerstdag en 1 mei, 3 oktober en 24 december (mits deze vallen op een zondag) mogen niet worden aangewezen als koopzondag.

In Neder-Saksen mogen winkels vier keer per jaar op zondag open zijn. Net als in Noordrijn-Westfalen moet de zondagopenstelling moet gekoppeld zijn aan een evenement, thema of stadsfeest en de winkels mogen gedurende vijf uur geopend zijn. Ook in Neder-Saksen zijn de winkels meestal open tussen 13.00 en 18.00 uur. Winkels in toeristische gebieden mogen acht keer per jaar op zondag geopend zijn. Goede Vrijdag, 1^e en 2^e paasdag, Hemelvaartsdag, 1^e en 2^e Pinksterdag, 'Volkstrauertag', Allerzielen, de zondagen van de Advent en 1^e en 2^e Kerstdag mogen niet worden aangewezen als koopzondag.

Een (verdere) verruiming wordt niet op korte termijn verwacht in Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. Gemiddeld genomen wordende koopzondagen zeer goed bezocht. Mede vanuit dit perspectief kunnen grenssteden als Enschede goed profiteren van de ruime openingsmogelijkheden en de zondagoriëntatie van Duitsers.

2.4 Conclusie

De koopzondag in Enschede trekt in 2014 ongeveer 8.000-9.000 bezoekers, gemiddeld ongeveer 5 procent van het weektotaal binnenstadsbezoekers. De koopzondag – die net als de zaterdag zowel inwoners van Enschede, Twente en de Duitse grensregio trekt – is mede door de verdubbeling van het aantal koopzondagen in aandeel toegenomen. Van de Enschedese bevolking bezoekt in 2013 tweederde (wel eens) winkels in de binnenstad op zondag.

Waar veel grote steden de openstelling van winkels volledig hebben vrijgegeven, is dat in Twentse steden niet het geval. In Hengelo mogen winkels in de binnenstad 20 keer per jaar op zondag open en Almelo heeft net als Enschede twee koopzondagen per maand. In Duitsland zijn de mogelijkheden voor zondagopenstelling beperkter. In Noordrijn-Westfalen mogen winkels 13 keer op zondag open en in Neder-Saksen 4 keer (in toeristische gebieden 8 keer).

HOOFDSTUK

Effectmeting 2e koopzondag

3. Effectmeting 2^e koopzondag

3.1 Inleiding

Om meer inzicht te krijgen in de effecten van de per 1 januari 2014 ingevoerde extra koopzondag is een peiling over dit thema uitgezet onder winkeliers. Ook is gebruik gemaakt van gegevens van het Parkeerbedrijf van de gemeente Enschede. Door naar de ontwikkeling van de bezettingsgraad van parkeergarages te kijken ontstaat meer zicht op de trekkracht van de zondag en de meer specifiek de 2^e koopzondag.

Voor de ondernemerspeiling zijn alle vestigingen in Enschede uitgenodigd die op 26 zondagen per jaar open mogen zijn. Dit betekent dat alle winkels in de Enschedese binnenstad, op bedrijventerrein Schuttersveld en de bouwmarkten en tuincentra in de gemeente hiervoor in aanmerking komen. In totaal zijn dat 306 uitgenodigde vestigingen. Onder deze groep is er door 115 ondernemers gereageerd. Dit komt neer op een responspercentage van 38%.

Daarnaast zijn korte gesprekken gevoerd met filiaal/bedrijfsleiders van verschillende ketenbedrijven in de binnenstad (Blokker, Douglas, H&M, MediaMarkt, Primark, V&D en Zara). Informatie uit deze gesprekken is verspreid in dit hoofdstuk in beknopte tekstkaders weergegeven.

3.2 Analyse bezetting parkeergarages

Van het Parkeerbedrijf hebben we de bezetting van de gemeentelijke parkeergarages ontvangen, dus van de Van Heekgarage, Irenegarage en Stationspleingarage. Aan de hand van deze gegevens is te beschouwen of via de parkeerbezetting van de garages inzicht is te verkrijgen in het functioneren van de koopzondag, een eventueel verschil tussen de eerste en tweede koopzondag en de mogelijke invloed ervan op de overige winkeldagen.

Nota bene: veranderingen in de bezetting van de garages hangen vanzelfsprekend ook samen met heel andere factoren (prijsstelling, fysieke veranderingen (bouwput), veranderingen in gedrag (meer met de fiets), weersomstandigheden, etc.). Bovendien: toevalligheden kunnen zwaar doorwerken bij een detailanalyse. Bijvoorbeeld: een Duitse feestdag in de loop van de week of op dag waardoor een mini-vakantie mogelijk wordt.

Ontwikkeling 2013-2014

De gemiddelde parkeerbezetting van de drie garages over het gehele jaar 2014 is 1,1 procent hoger dan in 2013. Dit is volledig toe te schrijven aan de verdubbeling van het aantal koopzondagen. De bezetting op de dagen maandag t/m zaterdag is in 2014 vrijwel gelijk aan 2013 (-0,1 procent). De totale bezetting op zondagen (opgeteld) is toegenomen (bij 2 keer zoveel koopzondagen).

Hoewel er in totaal dus sprake is van een hogere bezetting is daarnaast ook wel enige verschuiving zichtbaar in het druktebeeld per dag. Bij vergelijking van 2014 met 2013 is er in de verdeling over de week (buiten de zondag) een verschuiving zichtbaar van relatief wat meer parkeren op dinsdag en wat minder parkeren op donderdag en zaterdag. Er is sprake van een daling van de parkeerbezetting op de zaterdag, maar niet zozeer specifiek op de zaterdag vóór de koopzondag.

Figuur 3.1

Gemiddelde parkeerbezetting per dag, in 2013 en 2014 (in absolute aantallen auto's).

	2013	2014	% ONTWIKKELING
gehele week	151	153	1,1%
maandag	120	123	2,5%
dinsdag	146	159	8,9%
woensdag	137	135	-1,2%
donderdag	185	177	-4,0%
vrijdag	153	153	-0,6%
zaterdag	227	220	-2,9%
zondag (alle)	90	102	13,3%
- koopzondag	177	151	-14,6%
- niet-koopzondag	64	59	-6,8%

Nota bene: gemiddelde berekend over 24 uur voor parkeergarages Van Heekgarage, Irenegarage en Stationspleingarage.

Bron: Gemeente Enschede, Parkeerbedrijf.

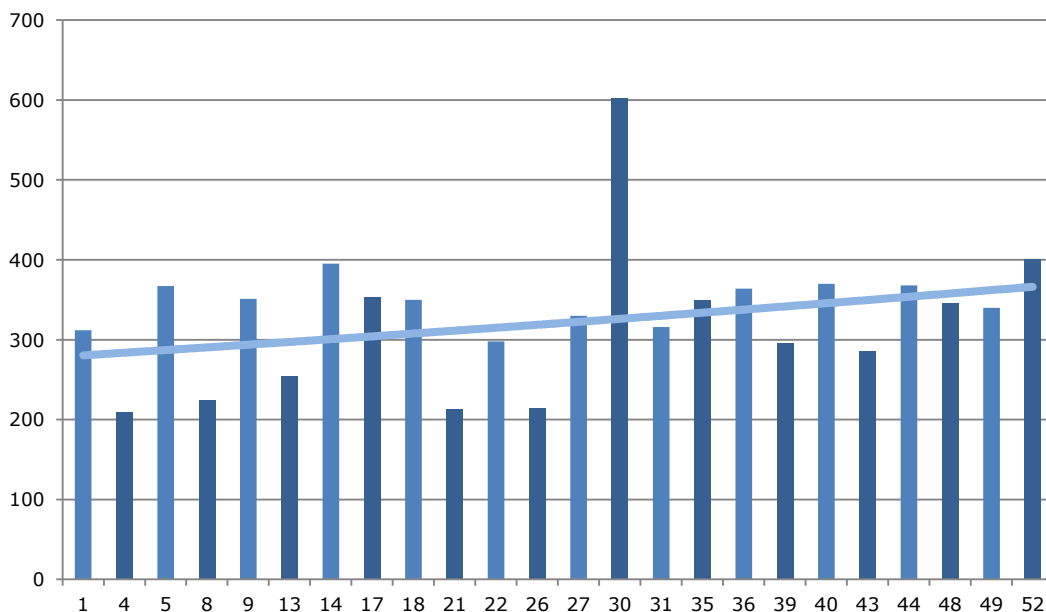
Koopzondagen

Uit het hierboven geschetste beeld wordt al duidelijk dat de extra koopzondag zorgt voor meer geparkeerde auto's, maar niet voor een verdubbeling. De gemiddelde bezetting op de koopzondag is in 2014 15 procent lager dan in 2013.

In de eerste helft van 2014 levert de eerste koopzondag van de maand duidelijk meer parkeerbezetting op dan de laatste. In de tweede helft van het jaar is dit verschil kleiner, wat zal samenhangen met toenemende bekendheid. De eerste koopzondag blijft ongeveer even populair (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1

Gemiddelde parkeerbezetting op koopzondag, in 2014 (in absolute aantallen auto's).

Nota bene: lichtblauw is 1^e koopzondag; donkerblauw is 2^e koopzondag

Bron: Gemeente Enschede, Parkeerbedrijf.

Nota bene: de uitschieter in week 30 (27 juli 2014) heeft waarschijnlijk mede te maken met de multiculturele markt die toen plaatsvond in de Enschedese binnenstad.

Op basis van de parkeerbezettingsgegevens van de drie parkeergarages lijkt het er op dat de eerste zondag iets wordt 'afgeroomd' door de komst van de tweede koopzondag. Echter, gezamenlijk leidt het tot een plus niet alleen uitgaande van zondag maar ook op totale weekbasis. Al is ook wel enige verschuiving tussen de dagen zichtbaar. Maar de verschillen zijn nog niet groot en niet zonder meer aan de koopzondag te relateren.

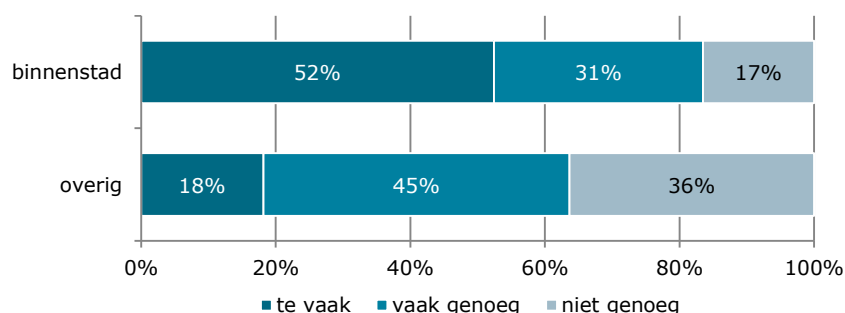
3.3 Frequentie zondagopenstelling

Huidige gebruik

Aan alle winkeliers, ongeacht het eigen openstellingsbeleid, is gevraagd wat men vindt van het aantal van 26 koopzondagen per jaar (zie figuur 3.2). Hierbij is onderscheid gemaakt tussen vestigingen in de binnenstad van Enschede en vestigingen op overige plaatsen in de gemeente. Van de centrumondernemers vindt ongeveer de helft dat er te veel koopzondagen in Enschede zijn. Bijna een derde vindt de huidige frequentie vaak genoeg. Buiten de binnenstad is iets minder dan de helft van de winkeliers tevreden over het huidige aantal koopzondagen. Verder zijn er meer winkeliers die vaker een koopzondag zouden willen dan minder vaak.

Figuur 3.2

Oordeel over frequentie koopzondagen, uitgesplitst naar locatie van vestiging (n=114).

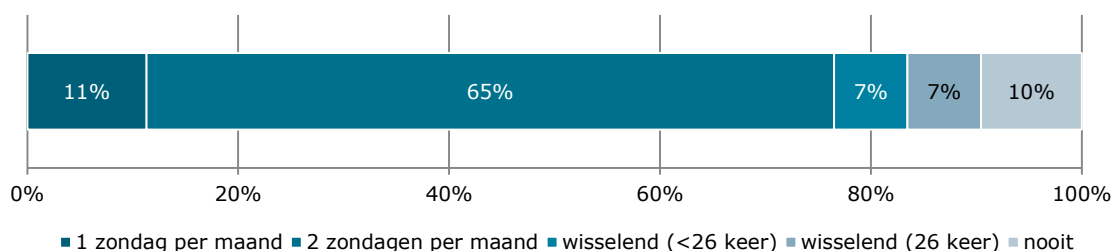

Uit de interviews met enkele in de binnenstad gevestigde grootwinkelbedrijven komt naar voren dat het merendeel (5 van de 7) voorstander is van ruimere zondagopenstelling van winkels, waarbij men het liefst elke zondag open zou willen zijn. Aanvullend is daarbij ook de wens geuit ook op enkele feestdagen (zoals 5 mei, 2e paas- en pinksterdag) open te zijn.

Vervolgens is aan alle winkeliers gevraagd hoe vaak hun vestiging op zondag geopend is (figuur 3.3a). Twee derde van hen geeft aan dat dit op twee (vaste) zondagen per maand het geval is. Ongeveer een op de tien winkeliers is één (vaste) zondag per maand geopend, in driekwart van de gevallen is dat iedere eerste zondag van de maand. Van de winkeliers die geen vaste zondag hebben (14 procent), is de helft wel 26 keer per jaar geopend, de andere helft minder vaak.

Figuur 3.3a

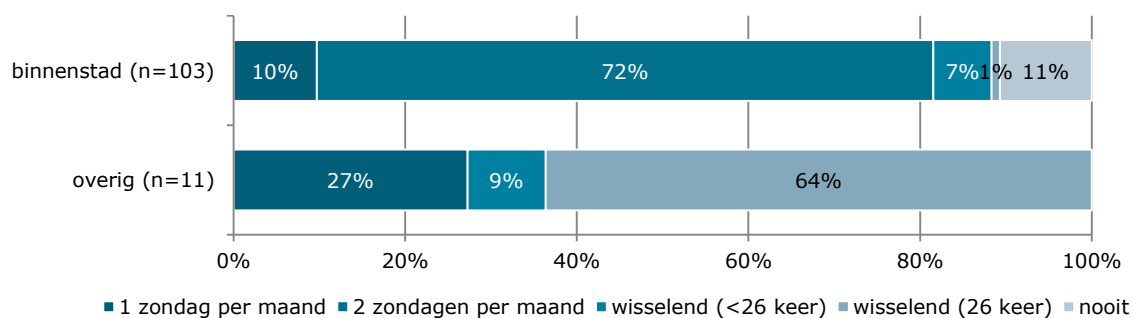
Hoe vaak bent u op zondag open?

Figuur 3.3b toont vervolgens het verschil tussen winkels in de binnenstad en winkels uit overige delen van Enschede met betrekking tot de frequentie waarmee men open is. Vestigingen buiten de binnenstad zijn hoofdzakelijk wisselend, maar maximaal (26 keer per jaar) geopend (64 procent). Ruim een kwart is één vaste zondag per maand geopend.

Figuur 3.3b

Hoe vaak bent u op zondag open? Naar locatie

Op basis van de bovenstaande verdeling zijn drie groepen te distilleren:

- winkeliers die maximaal gebruik maken van de mogelijkheden met betrekking tot zondagopenstelling (d.w.z. 26 zondagen open);
- winkeliers die beperkt gebruik maken van de mogelijkheden met betrekking tot zondagopenstelling (minder dan 26 keer open);
- winkeliers die nooit op zondag open zijn

In het vervolg van deze rapportage worden de uitkomsten uitgesplitst naar deze groepen gepresenteerd en besproken. Tabel 3.2 laat zien hoe winkeliers verdeeld zijn over de drie groepen.

Tabel 3.2

Verdeling winkeliers naar groep

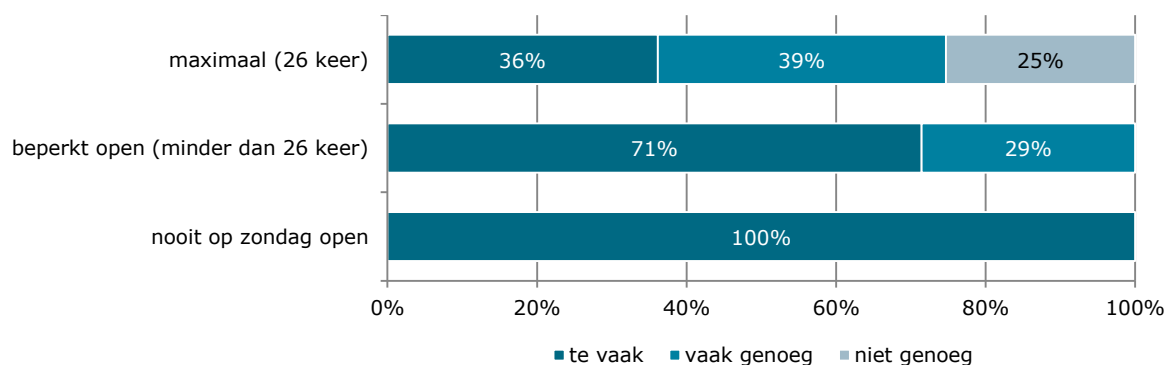
GROEP	RESPONS BINNENSTAD	RESPONS OVERIG	TOTAAL GROEP
Maximaal open	76	7	83
Beperkt open	17	4	21
Nooit open	11	0	11

Oordeel over openingsfrequentie

Wanneer de beide bovenstaande vragen worden gecombineerd, wordt duidelijk dat tweederde van de winkeliers die het maximaal toegestane aantal zondagen zijn geopend (de grootste groep), dit prima of nog niet vaak genoeg vindt. Zeven op de tien ondernemers die in beperkte mate op zondag open zijn, vindt 26 koopzondagen in het jaar te veel. Winkeliers die nooit op zijn geopend, zijn allen van mening dat 26 koopzondagen te vaak is.

Figuur 3.4a

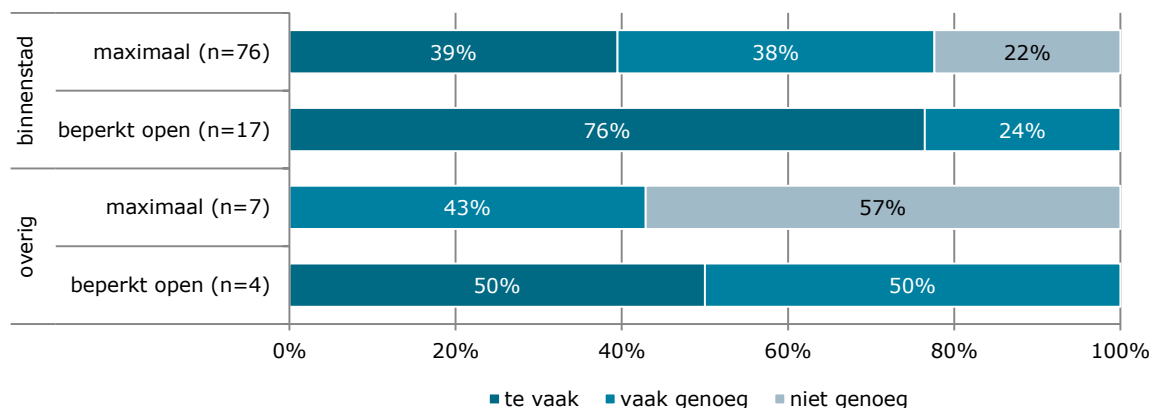
Hoe vaak bent u zondag open en wat vindt u van 26 koopzondagen per jaar? (n=115)

Uit figuur 3.4b is af te lezen dat de winkeliers die maximaal zijn geopend, maar 26 koopzondagen te veel vinden, allen zijn gevestigd in de binnenstad. Met name voor de winkeliers buiten de binnenstad die maximaal geopend zijn, kan het niet vaak genoeg koopzondag zijn (57 procent). Onder winkeliers in de binnenstad die beperkt op zondag zijn geopend vindt driekwart 26 koopzondagen per jaar te veel.

Figuur 3.4b

Hoe vaak bent u zondag open en wat vindt u van 26 koopzondagen per jaar, naar locatie?

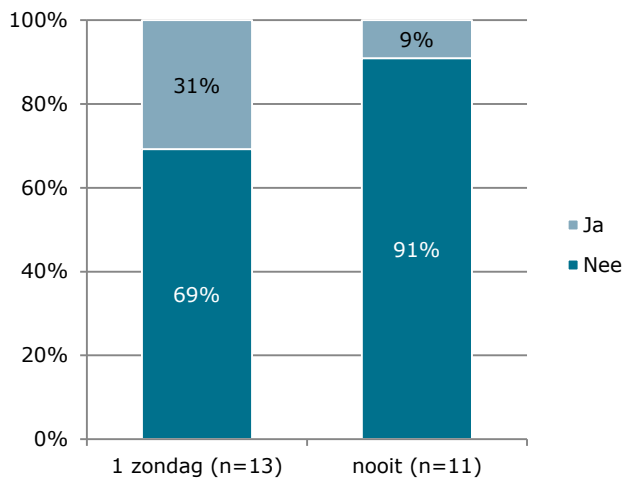

Winkelhart Enschede heeft voorjaar 2014 haar leden ook een aantal vragen voorgelegd inzake voorkeur winkelopeningstijden. Op hoofdlijnen sluit het bovenstaande beeld aan bij de uitkomsten van de raadpleging van Winkelhart Enschede voor wat betreft het gewenste aantal koopzondagen.

Van de ondernemers die één zondag per maand zijn geopend, overweegt ongeveer een derde om in de toekomst vaker op zondag open te gaan. Ruim negentig procent van de winkeliers die tot nu toe niet aan koopzondagen doen overweegt ook niet om dat in de toekomst wel te gaan doen (figuur 3.5).

Figuur 3.5

Overweegt u in de toekomst vaker/wel open te gaan op zondag?

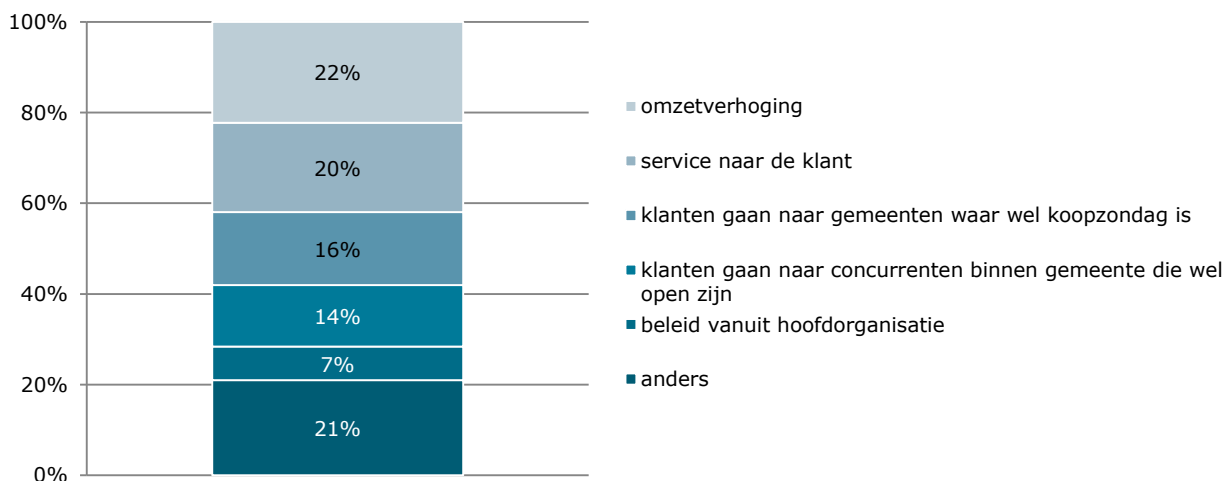
3.4 Waarom wel/niet geopend op zondag

Redenen voor maximale zondagopenstelling

In figuur 3.6 zijn de belangrijkste redenen voor winkeliers te zien die het maximaal toegestane aantal koopzondagen per jaar zijn geopend. Hieruit is af te lezen dat de motieven hiervoor zeer verdeeld zijn. Ruim een vijfde noemt omzetverhoging als belangrijkste reden. Vervolgens wordt service naar de klant door twintig procent genoemd. Onder 'anders' (21 procent) noemt men hoofdzakelijk dat het gemeentebeleid het zo heeft bepaald.

Figuur 3.6

Wat is de belangrijkste reden dat u het maximaal toegestane aantal koopzondagen open bent? (n=83)

Redenen voor beperkte/geen zondagopenstelling

Tabel 3.3 toont voor de winkeliers die niet- of beperkt op zondagen zijn geopend, de belangrijkste reden waarom zij geen gebruik maken van deze mogelijkheid. Meer dan de helft van de winkeliers die beperkt zijn geopend geeft aan dat hier economische redenen aan ten grondslag liggen. Het is voor hen niet rendabel om nog een tweede zondag in de maand geopend te zijn. Een op de tien vindt één koopzondag in de maand voldoende, heeft sociale redenen (familie, vrienden, etc.) of heeft onvoldoende personeel beschikbaar om vaker op zondag open te zijn.

Ook voor de groep winkeliers waarvan de winkel nooit op zondag is geopend zijn economische redenen de meest belangrijke factor (45 procent). Voor 18 procent van hen is het belang van zondag als vaste rustdag het hoofdmotief, of is het hoofdmotief sociaal getint.

Tabel 3.3

Wat is de belangrijkste reden dat u beperkt / nooit op zondag open bent?

	BEPERKT OPEN (N=21)	NOOIT OPEN (N=11)
persoonlijke redenen	0%	9%
economische redenen	52%	45%
sociale redenen	10%	18%
belang zondag als vaste rustdag	0%	18%
beleid vanuit hoofdorganisatie	5%	0%
onvoldoende beschikbaar personeel	10%	0%
één zondag is genoeg	10%	0%
anders	14%	9%

3.5 Extra koopzondag

Invloed van extra koopzondag op omzet

Tabel 3.4a laat zien wat volgens de winkeliers de invloed van de extra koopzondag op de eigen omzet is geweest. Van de groep die volledig van de mogelijk tot zondagopenstelling gebruik maakt zegt veertig procent dat de extra koopzondag tot meer omzet heeft geleid. Een nog groter deel (46 procent) geeft aan dat er op de extra zondag wel meer omzet wordt behaald, maar dat dit ten koste gaat van de omzet op overige dagen; per saldo is er dus slechts sprake van een omzetverschuiving. Opmerkelijk is dat bij zeven procent van de winkeliers naar eigen zeggen sprake is van een lagere omzet door de extra koopzondag, terwijl zij hier zelf aan meedoen. Een nadere blik op de toelichting bij deze antwoorden leert dat men in dit geval de extra (personeels-)kosten in de overweging heeft meegenomen.

Winkeliers die in beperkte mate op zondag zijn geopend, zien in bijna de helft van de gevallen geen effect van de extra koopzondag op de omzetcijfers. Voor 19 procent zorgt de extra koopzondag er voor dat de eigen omzet is afgenomen als gevolg van de extra koopzondag.

Tenslotte geeft bijna twee derde van de winkeliers die nooit op zondag zijn geopend aan dat de extra koopzondag niet is terug te zien in de eigen omzetcijfers. Voor 27 procent van deze groep winkeliers is dat wel (in negatieve zin) het geval.

Tabel 3.4a

Invloed van de invoering van de extra koopzondagen op de eigen omzet (n=115).

	MAXIMAAL GEOPEND	BEPERKT GEOPEND	NOOIT OP ZONDAG OPEN
geen invloed	0%	48%	64%
omzetverhoging	40%	0%	0%
omzetverschuiving	46%	19%	0%
omzetverlaging	7%	19%	27%
weet niet	7%	14%	9%

Winkels buiten de binnenstad die maximaal zijn geopend profiteren beduidend meer van de extra koopzondag dan winkels in de binnenstad; 71 procent ziet een omzetverhoging tegenover 37 procent van de winkels in de binnenstad.

Tabel 3.4b

Invloed van de invoering van de extra koopzondagen op de eigen omzet, naar locatie (n=104).

	MAXIMAAL GEOPEND			BEPERKT GEOPEND		
	binnenstad (n=76)	overig (n=7)	totaal (n=83)	binnenstad (n=17)	overig (n=4)	totaal (n=21)
geen invloed	0%	0%	0%	53%	25%	48%
omzetverhoging	37%	71%	40%	0%	0%	0%
omzetverschuiving	47%	29%	46%	18%	25%	19%
omzetverlaging	8%	0%	7%	18%	25%	19%
weet niet	8%	0%	7%	12%	25%	14%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Verandering in druktebeeld

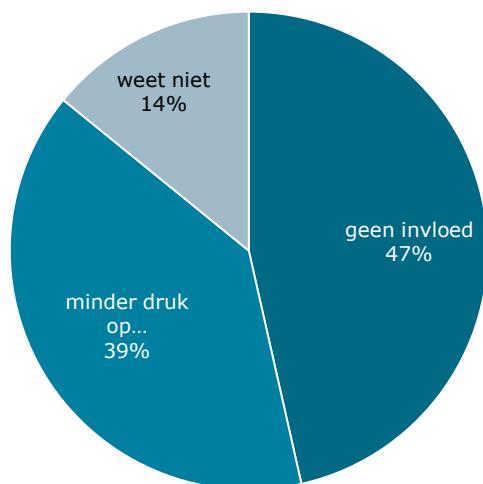
Wat betekent de extra koopzondag vervolgens voor het druktebeeld op andere dagen van de week?

Figuur 3.7 toont aan dat er voor bijna de helft van de winkeliers geen verandering in het druktebeeld op andere dagen is te zien. Volgens 39 procent van de winkeliers is het echter minder druk op andere dagen. Op maandag (erna) en zaterdag (ervoor) is dit volgens hen het meest merkbaar.

Winkeliers die nooit op zondag zijn geopend merken minder van de extra koopzondag voor wat betreft het druktebeeld, dan degene die hun winkel wel op zondag openen.

Figuur 3.7

Invloed extra koopzondag op het druktebeeld in de winkel op andere dagen van de week (n=99).

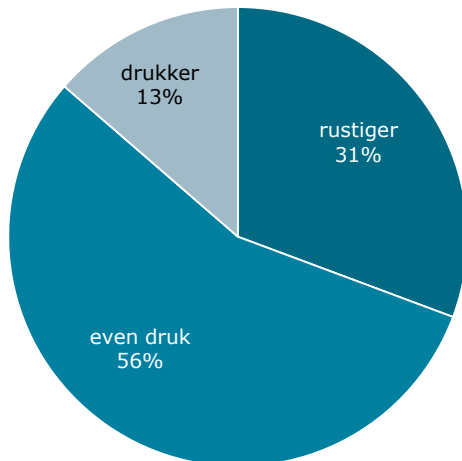

Aan de groep winkeliers die op (een) vaste koopzondag(en) zijn geopend is gevraagd wat het effect is van de extra koopzondag op de oorspronkelijke koopzondag qua druktebeeld. Ruim de helft (56 procent) van hen geeft aan dat het er geen verschil in het druktebeeld merkbaar is.

Bijna een derde geeft aan dat de extra koopzondag ervoor heeft gezorgd dat het rustiger is geworden op de oorspronkelijke koopzondag, hoewel er ook een deel is dat aangeeft dat het op die dagen juist drukker is geworden (13 procent).

Figuur 3.8

Invloed extra koopzondag op zondag waarop geopend (1 zondag)
/ oorspronkelijke koopzondag (2 zondagen) (n=88).

Veertig procent van de winkeliers geeft aan dat er naast de extra koopzondag ook andere ontwikkelingen zijn die ervoor zorgen dat het druktebeeld verandert. De volgende ontwikkelingen komen hierbij meerdere malen naar voren:

- Minder druk op koopavonden
- Komst Primark / vertrek Bijenkorf
- Bezoekgedrag is minder voorspelbaar geworden
- Hogere parkeertarieven
- Meer bestedingen via internet
- Meer klanten uit omliggende gebieden

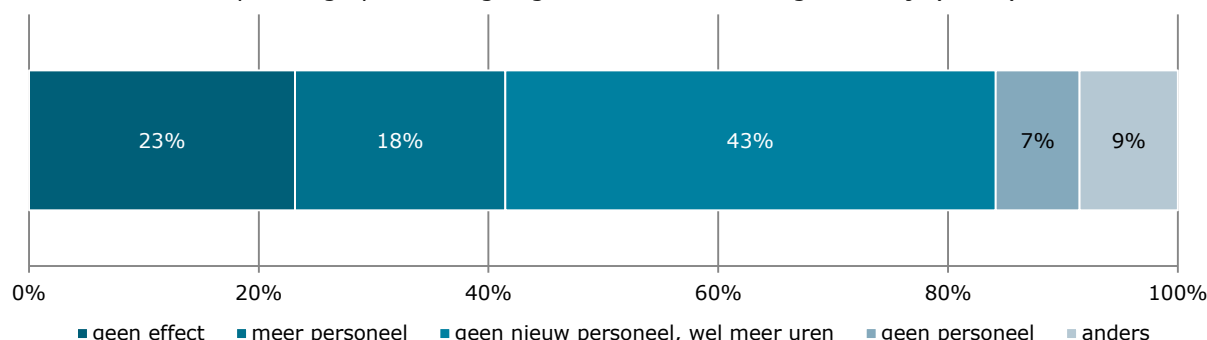
Uit de interviews met enkele in de binnenstad gevestigde grootwinkelbedrijven komt naar voren dat de eerste koopzondag het (vooralsnog) beter doet dan de nieuwe tweede koopzondag, wat mede ook met bekendheid/publiciteit te maken zal hebben. Wel is genoemd dat de tweede koopzondag zich wel positief ontwikkelt en dus drukker wordt. Alle geïnterviewden zijn van mening dat de extra koopzondag voor autonome groei zorgt. Hierbij is ook aangegeven dat het verschil met de zaterdag steeds kleiner wordt, het omzetbelang van de zondag groeiende is en dat de zondag minder bezoekers maar meer kopers trekt.

Effect op personeelsbestand

Tenslotte is aan alle winkeliers die het maximaal aantal zondagen zijn geopend de vraag voorgelegd wat de extra koopzondag voor de werkgelegenheid binnen het eigen bedrijf betekent. In de meeste gevallen hebben de winkeliers hiervoor geen nieuw personeel aangenomen, maar zijn werknemers hierdoor (deels) wel meer uren gaan werken (43 procent). Achttien procent van de winkeliers heeft meer personeel aangenomen vanwege de extra koopzondag. In enkele 'andere' (9 procent) gevallen zijn de roostertijden in de rest van de week op de (extra) koopzondag aangepast. Voor de winkeliers buiten de binnenstad liggen de verhoudingen heel anders. Hier heeft driekwart door de komst van de extra koopzondag meer personeel aangenomen.

Figuur 3.9

Effect van extra koopzondag op de werkgelegenheid binnen het eigen bedrijf (n=82).

De geïnterviewde grootwinkelbedrijven geven in een aantal gevallen aan dat de extra koopzondag wordt 'opgevangen' door bestaand personeel meer uren te laten werken. Ook zijn meer (jongere) parttimers aangenomen.

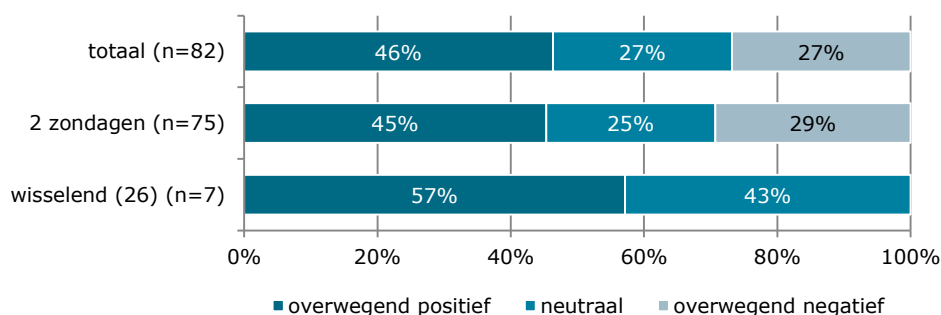
3.6 Oordeel en ervaringen

Eigen ervaring met extra koopzondag

Alle winkeliers die gebruik maken van de extra koopzondag hebben uiteindelijk hun algemene ervaring met deze koopzondag aangegeven. De uitkomsten hiervan zijn te zien in figuur 3.10. Bijna de helft van alle winkeliers is overwegend positief over de extra koopzondag (46 procent). Ruim een kwart (27 procent) is echter overwegend negatief over de extra koopzondag, ondanks het feit dat men dus wel op deze dag is geopend. Onder de buiten de binnenstad gevestigde winkeliers die wisselend (maximaal 26 keer) op zondag open zijn, is zestig procent overwegend positief en geen enkele winkelier negatief.

Figuur 3.10

Algemene ervaring met extra koopzondag in Enschede (n=82).

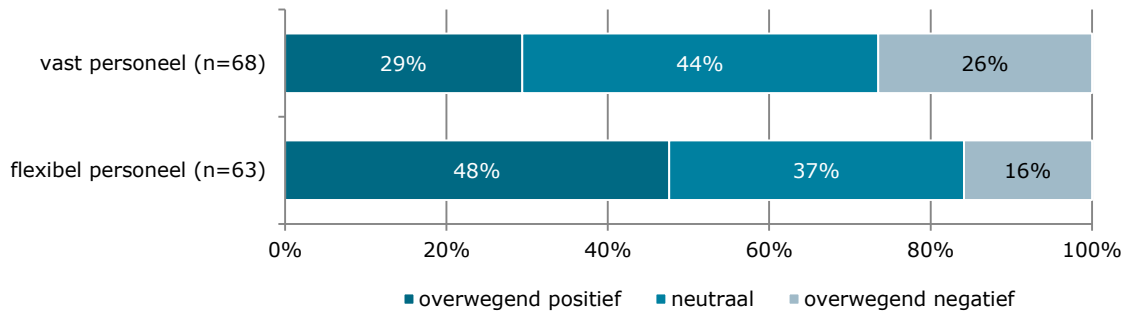

Ervaringen van personeel

Dezelfde groep winkeliers is ook gevraagd naar de algemene ervaring van het personeel over de extra koopzondag. Voor één op de vijf winkeliers is deze vraag niet aan de orde, omdat de desbetreffende winkelier geen personeel in dienst heeft. Deze winkels zijn in de onderstaande figuur buiten beschouwing gelaten. Ten opzichte van de uitkomsten in figuur 3.10 kan worden opgemerkt dat het personeel in vaste dienst vaker neutraal tegen de extra koopzondag aankijken dan de winkeliers zelf, die vaker overwegend positief zijn. Het aandeel dat overwegend negatief is over de extra koopzondag is in beide gevallen vrijwel gelijk. Het flexibele personeel staat positiever tegenover de extra koopzondag. Net als onder winkeliers is bijna de helft van hen overwegend positief, terwijl slechts 16 procent overwegend negatief is. Het personeel van de winkels buiten de binnenstad is vaker overwegend positief dan dat van winkels uit de binnenstad. Onder vast personeel is dat de helft, onder flexibel personeel 63 procent.

Figuur 3.11

Algemene ervaring van personeel met extra koopzondag in Enschede.

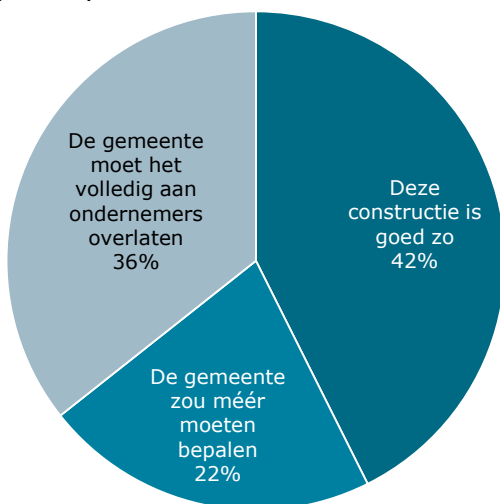
Gemeentebeleid

Aan alle winkeliers is gevraagd wat men vindt van de huidige beleidsconstructie, waarbij de gemeente Enschede heeft bepaald dat de winkels in de binnenstad, op Schuttersveld en de bouwmarkten en tuincentra 26 zondagen per jaar geopend mogen zijn, en dat ondernemers zelf mogen bepalen welke zondagen zijn open gaan. De uitkomsten in figuur 3.12 tonen aan dat het grootste deel van de winkeliers zich kan vinden in de huidige constructie (42 procent). Het aandeel winkeliers dat vindt dat de gemeente het openstellingsbeleid op zondag volledig aan de ondernemers zou moeten overlaten bedraagt 36 procent.

De overige 22 procent is van mening dat de gemeente meer zou moeten bepalen, door bijvoorbeeld vaste dagen aan te wijzen. Enkele ondernemers benadrukken hierbij nog dat er duidelijke afstemming moet zijn tussen de binnenstad en de overige winkels in Enschede en met koopzondagen in omliggende gemeenten.

Figuur 3.12

Kunt u aangeven in hoeverre u tevreden bent over de huidige constructie van 26 koopzondagen per jaar? (n=115)

Afsluitende suggestie

Tenslotte hebben alle winkeliers de mogelijkheid gekregen om opmerkingen of suggesties over het onderwerp zondagopenstelling/koopavond te geven. Hierbij komt men vaak terug op het al dan niet beperken of uitbreiden van de zondagopenstelling. Enkele andere suggesties die worden genoemd, zijn om de duur van de koopavond aan te passen aan de seizoenen en om koopzondagen te combineren met evenementen. Daarnaast is een deel van mening dat het vooral van belang is dat er duidelijkheid en eenheid richting de consument bestaat.

3.7 Conclusie

Uit gegevens van het bezetting van parkeergarages blijkt dat de bezetting op maandag tot en met zaterdag – ondanks de stijgende bezoekersaantallen – licht gedaald is. De zondag heeft door de verdubbeling van de koopzondagen een gemiddeld hogere bezetting. Mede doordat op de 2^e koopzondag de parkeerbezetting (nog) lager is, is de gemiddelde parkeerbezetting op een koopzondag 15 procent lager dan in 2013 (toen er 1 koopzondag was). Echter gezamenlijk leidt de verdubbeling van de koopzondag wel tot een plus, niet alleen uitgaande van de zondag maar ook op totale weekbasis.

De meeste winkeliers maken gebruik van de mogelijkheid om 2 keer per maand op zondag open te zijn (65 procent). Deels is dit ook volgend (voelen zich min of meer genoodzaakt omdat anderen ook open zijn) maar de meerderheid ziet de 2^e zondag gewoon als een extra mogelijkheid om meer omzet te genereren en klanten te kunnen bedienen. Winkeliers die beperkt of niet op zondag open gaan, doen dit uit economische redenen (kosten versus omzet) en sociale overwegingen.

De ervaringen van de winkeliers die 2 keer per maand op zondag hun winkeldeuren openen, zijn veelal positief. Veel winkeliers zeggen dat de 2^e koopzondag hen in totaal een omzetverhoging oplevert, al is een nog iets grotere groep van mening dat er vooral sprake is van omzetverschuiving. Deze verdeeldheid is ook terug te zien in de ervaringen met het druktebeeld op andere dagen: een deel zegt dat het – door de extra koopzondag – minder druk is en een deel ziet geen verschil. Daarbij noemen winkeliers ook andere ontwikkelingen die het druktebeeld (hebben) doen veranderen zoals de komst van de Primark, de parkeertarieven en de grotere oriëntatie op online winkelen.

De winkeliers die gebruik maken van de van de extra koopzondag hebben hier vaker een positief dan negatief totaaloordeel over (46 versus 27 procent). Veel winkeliers vinden de huidige constructie goed en zijn hier tevreden. Een derde van de winkeliers heeft wel de behoefte aan meer vrijheid voor de winkeliers en zou wensen dat de gemeente het volledig overlaat aan de ondernemers zelf.

HOOFDSTUK

Draagvlak voor de zaterdagavond

4. Draagvlak voor de zaterdagavond

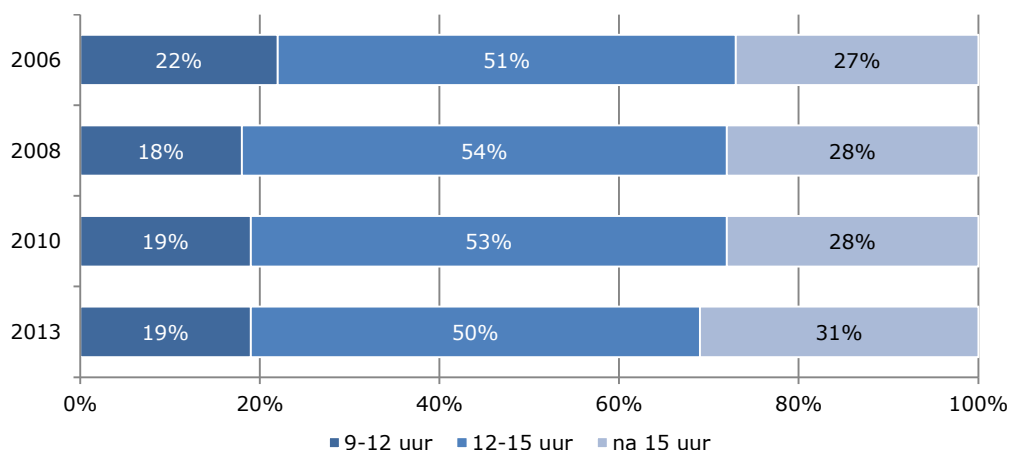
4.1 Zaterdag in perspectief

Bezoekers verlaten op zaterdag later binnenstad

Het aandeel bezoekers dat de binnenstad na 15.00 uur verlaat neemt de laatste jaren toe. In 2013 ging 31 procent van de bezoekers na 15.00 uur weer weg uit de binnenstad, in 2006 bedroeg het aandeel 27 procent.

Figuur 4.1

Percentage bezoekers dat de binnenstad verlaat, naar tijdsblokken (2013)

Bron: I&O Research (berekend op basis van uitgevoerde cordontellingen)

In 2014 bedraagt de gemiddelde bezoekduur op zaterdag ongeveer 3 uur. Alleen op donderdag verblijft men gemiddeld langer, namelijk ongeveer 3 uur en een kwartier. Ten opzichte van 2012 is de gemiddelde bezoekduur op de zaterdag hetzelfde gebleven. De gemiddelde bezoekduur op donderdag is in 2012 wel korter, namelijk ongeveer 2,5 uur. Mogelijk dat de donderdag(avond) minder druk is geworden maar dat er verhoudingsgewijs meer bezoekers zijn die bijvoorbeeld winkel- en horecabezoek combineren. Een verlenging van de openingstijden op zaterdag tot 18.00 kan mogelijk een zelfde invloed hebben.

Winkeltijdenverlenging op zaterdag

Behalve naar de zondagopenstelling is in de referentiegemeenten (Maastricht, Groningen, Arnhem, Haarlem, Eindhoven, Breda en Almelo en Hengelo) ook gekeken in welke zin en mate het 'introduceren' van de koopavond op zaterdag actueel is. Beleidsmatig is de koopavond op zaterdag geen issue: alle winkels in Nederland mogen van maandag tot en met zaterdag tussen 6.00 uur en 22.00 open zijn. Een rondgang langs regionale nieuwsbronnen levert op dat aan de oostkant van Nederland de discussie over het verplaatsen van de koopavond van donderdag naar zaterdag het meest actueel is.

In Hengelo, Almelo en Groningen gaan, net als in Enschede, geluiden op vanuit de ondernemers danwel centrummanagement om de koopavond van de donderdag te verplaatsen naar de zaterdag. Het belangrijkste argument is het teruglopen van de klandizie op donderdag, terwijl op zaterdag de combinatie kan worden gemaakt met andere functies in de binnenstad (uit eten, uitgaan). Op zaterdagavond is het drukker en gezelliger in de stad. In Hengelo wordt in 2015 geëxperimenteerd met een koopavond op zaterdag. In Almelo wordt gedacht aan een koopavond op zaterdag in de zomermaanden.

In Oldenzaal is ook discussie gaande over de openingstijden, maar hier wordt gemikt op het verlengen van de openingstijden op zaterdag naar 18.00 uur². Dit is op veel plekken in Nederland al aan de orde, zo ook in de referentiegemeenten Maastricht, Arnhem, Haarlem, Eindhoven en Breda. Verdere verruiming of aanpassing van de winkeltijden is op deze plekken (nog) geen onderwerp van discussie.

Het verlengen van de winkeltijden op zaterdag staat in Twente ter discussie. Op andere plekken in Nederland is het onderwerp nog wat minder actueel.

4.2 Draagvlakbepaling koopavond op zaterdag in Enschede

De laatste tijd wordt op steeds meer plekken in Nederland nagedacht over de invulling van de koopavond(en). In dit kader is aan winkeliers in de gemeente Enschede gevraagd wat men vindt van het idee voor een koopavond op zaterdag. Hiervoor zijn drie mogelijke varianten voorgelegd, waarover zij hun mening hebben kunnen geven. De uitkomsten zijn te zien in figuur 4.2.

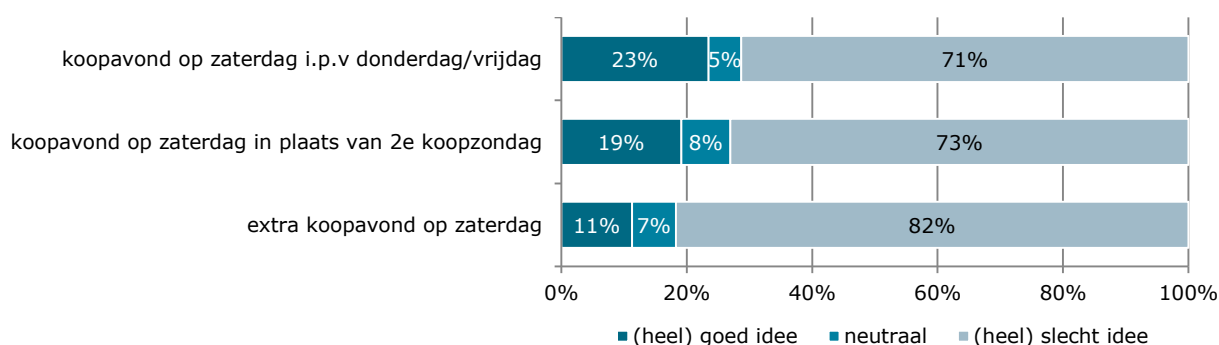
Draagvlak voor zaterdag als koopavond beperkt

Over het algemeen vindt een duidelijke meerderheid een koopavond op zaterdag geen goed idee. Het voorstel om de koopavond van donderdag/vrijdag te verplaatsen naar zaterdag kan nog op de meeste bijval rekenen; 23 procent. Over het inwisselen van de extra koopzondag ten behoeve van een koopavond op zaterdag (19 procent) of het toevoegen van een extra koopavond op zaterdag (11 procent) is men in beide gevallen minder positief. Een optie die regelmatig door de winkeliers vaak wordt voorgesteld in de toelichting bij de antwoorden is om de sluitingstijd op zaterdag te veranderen in 19:00 uur.

Buiten de binnenstad vindt geen van de winkeliers het een goed idee om de koopavond of de extra koopzondag in te ruilen voor een koopavond op zaterdag. Over het idee van een extra koopavond op zaterdag denkt men vrijwel hetzelfde als de winkeliers uit de binnenstad.

Figuur 4.2

Wat vindt u van de onderstaande initiatieven m.b.t. de zaterdagavond? (n=115)

Tussen de groepen winkeliers die maximaal en beperkt open zijn op zondag wordt er niet noemenswaardig verschillend gedacht over de zaterdag als koopavond. Van de winkeliers die nooit op zondag zijn geopend, vindt negen op de tien een extra koopavond op zaterdag een slecht idee. Acht op de tien vindt het een slecht idee om de huidige koopavond te ruilen met zaterdag. Van de drie varianten is men relatief het minst negatief over het omruilen met de extra koopzondag, maar nog steeds negatiever dan beide andere groepen winkeliers.

² Bron: diverse artikelen TC Tubantia, Dagblad van het Noorden (2014, 2015)

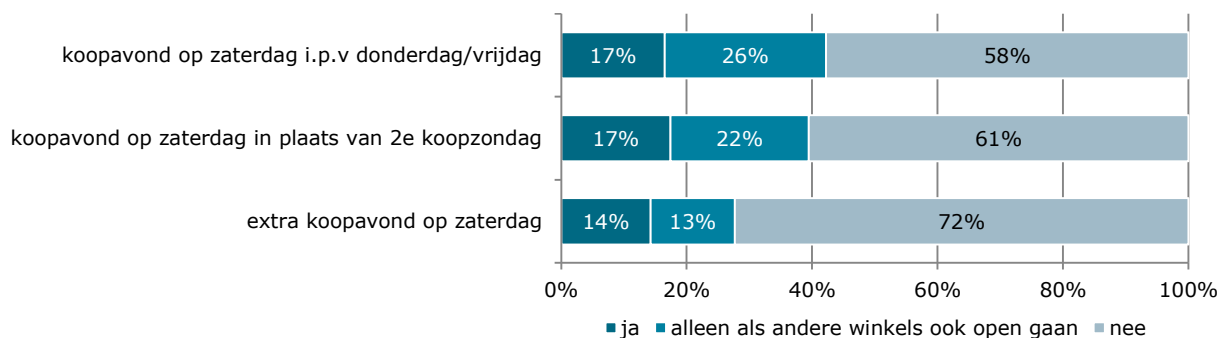
Winkelhart Enschede heeft voorjaar 2014 haar leden ook een aantal vragen voorgelegd inzake voorkeur winkelopeningstijden. Daarbij is ook de mogelijkheid voorgelegd 'koopavond zaterdag in plaats van donderdag'. Ook toen gaf de grootste groep aan tegen een inruil van de donderdagavond voor de zaterdagavond.

Grootste groep geeft ook aan niet open te zullen gaan op zaterdagavond

Per variant is vervolgens aan de winkeliers gevraagd of men er aan zou deelnemen, ongeacht het antwoord op de bovenstaande vraag. Uit figuur 4.3 kan worden afgelezen dat de meerderheid van de winkeliers niet open gaat wanneer gekozen wordt voor een koopavond op zaterdag. Zeker wanneer gekozen wordt voor een extra koopavond zullen weinig winkeliers de deuren openen (bijna driekwart zegt niet open te zullen gaan). Wanneer het gaat om een koopavond ter vervanging van de 2^e koopzondag of de huidige koopavond is de bereidheid iets groter (deels ook 'volgend') maar nog steeds zegt een ruime meerderheid niet voor openstelling op zaterdag te zullen kiezen.

Figuur 4.3

Kunt u per variant aangeven of u open zou gaan op zaterdagavond? (n=99, excl. weet niet)

Winkeliers die op zondag de winkel gesloten houden, geven aan ook op zaterdagavond niet open te zullen gaan. Niet als extra koopavond en ook niet als er wordt geruild met de 2^e koopzondag. Wanneer de huidige koopavond zal worden verplaatst naar zaterdag zou tachtig procent wel overwegen min of meer noodgedwongen 'met de rest meegaan'. Winkeliers die op zondag maximaal open zijn, zullen in alle drie gevallen iets vaker meedoen dan winkeliers die beperkt zijn geopend. Winkeliers buiten de binnenstad zullen aan alle drie varianten iets minder vaak meedoen dan winkeliers in de binnenstad.

Uit de interviews met enkele in de binnenstad gevestigde grootwinkelbedrijven komt ook het beeld naar voren dat de tweede koopzondag of de koopavond wat hen betreft niet ingeruild moet worden voor een koopavond op zaterdag. De meningen over de sluitingstijd op zaterdag variëren vooral tussen 18.00 en 19.00. Ook wordt verschillend gesproken over de koopavond (zo houden, inkorten?), de vrijdag (verlengen tot 19.00?).

4.3 Conclusie

Er is onder winkeliers weinig draagvlak voor een vervanging van de 2^e koopzondag voor een koopavond op zaterdag. Ongeveer driekwart ziet een dergelijke winkeltijdenwijziging niet zitten. Een zelfde beeld zien we bij het voorstel om de koopavond te verplaatsen van donderdag naar zaterdag. Al is het aandeel dat hier wel positief tegenover staat iets groter dan bij de vervanging van de 2^e koopzondag.

BIJLAGE

Vragenlijst

Bijlage 1. Vragenlijst

Inleiding

Sinds eind 2013 is de nieuwe Enschedese winkeltijdenverordening in werking getreden. In de nieuwe situatie mogen winkels in de binnenstad van Enschede, op Schuttersveld en de bouwmarkten en tuinentra 26 zondagen per jaar open. Graag willen we u enkele vragen stellen over de zondagopenstelling van winkels in Enschede.

Vraag 1 De winkels in Enschede mogen 26 zondagen per jaar open. Kunt u een oordeel geven over deze frequentie?

- 26 koopzondagen per jaar is te vaak
- 26 koopzondagen per jaar is vaak genoeg
- 26 koopzondagen per jaar is niet genoeg

Vraag 2 Hoe vaak bent u op zondag open? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Iedere 1e zondag van de maand
- Iedere 2e zondag van de maand
- Iedere 3e zondag van de maand
- Iedere laatste zondag van de maand
- Wisselend (bijvoorbeeld per seizoen)
- Nooit

Ondernemers die nooit op zondag geopend zijn: naar vraag 3-6, daarna 29

Ondernemers die 1 zondag per maand geopend zijn: naar vraag 7-12, daarna 29

Ondernemers die 2 zondagen per maand geopend zijn: naar vraag 13-20, daarna 29

Ondernemers die wisselend geopend zijn: naar vraag 21-28, daarna 29

Vragen voor ondernemers die nooit op zondag geopend zijn

Vraag 3 Uw onderneming mag 2 zondagen per maand geopend zijn. Wat is de belangrijkste reden dat u nooit op zondag open bent?

- Persoonlijke redenen: geloofsovertuiging, principieel
- Economische redenen: geen omzetverhoging, niet rendabel
- Sociale redenen: familie, vrienden, vereniging
- Belang van zondag als vaste rustdag
- (landelijk) Beleid vanuit hoofdorganisatie
- Onvoldoende beschikbaar personeel
- Anders, namelijk
- Weet niet

Vraag 4 Veel winkels zijn sinds de verruimde zondagopenstelling wel twee keer per maand op zondag geopend. In welke mate heeft de invoering van deze tweede koopzondag invloed op uw omzet?

- Geen invloed
- Heeft geleid tot een omzetverschuiving
- Heeft geleid tot een omzetverlaging
- Weet niet

Vraag 5 Kunt u aangeven in hoeverre de tweede koopzondag invloed heeft op het druktebeeld in uw winkel op de andere dagen van de week?

- Geen invloed
- Minder druk op
- Drukker op
- Weet niet

Vraag 6 Overweegt u in de toekomst wel open te gaan op zondag?

- Ja
- Nee

Toelichting

Vragen voor ondernemers die 1 zondag per maand open zijn

Vraag 7 Uw onderneming mag 2 zondagen per maand geopend zijn. Wat is de belangrijkste reden dat u één keer per maand (en geen twee keer) op zondag open bent?

- Economische redenen: geen omzetverhoging, niet rendabel
- Sociale redenen: familie, vrienden, vereniging
- Belang van zondag als vaste rustdag
- (landelijk) Beleid vanuit hoofdorganisatie
- Onvoldoende beschikbaar personeel
- Eén zondag is genoeg
- Anders, namelijk
- Weet niet

Vraag 8 Veel winkels zijn sinds de verruimde zondagopenstelling wel twee keer per maand op zondag geopend. In welke mate heeft deze tweede koopzondag invloed op uw omzet?

- Geen invloed
- Heeft geleid tot een omzetverschuiving
- Heeft geleid tot een omzetverlaging
- Weet niet

Vraag 9 Kunt u aangeven in hoeverre de tweede koopzondag invloed heeft op het druktebeeld van de koopzondag waarop u wel geopend bent?

- Op de koopzondag waarop ik geopend ben is het rustiger
- Op de koopzondag waarop ik geopend ben is het even druk
- Op de koopzondag waarop ik geopend ben is het drukker

Vraag 10 En in hoeverre heeft de tweede koopzondag invloed op het druktebeeld in uw winkel op de andere dagen van de week?

- Geen invloed
- Minder druk op
- Drukker op
- Weet niet

Toelichting:

Vraag 11 Ziet u naast de tweede koopzondag ook andere ontwikkelingen die ervoor zorgen dat het druktebeeld verandert?

- Ja, namelijk:
- Nee
- Weet niet

Vraag 12 Overweegt u in de toekomst vaker open te gaan op zondag?

- Ja
- Nee

Toelichting:

Vragen voor ondernemers die 2 zondagen per maand geopend zijn

Vraag 13 Wat is de belangrijkste reden dat u (minimaal) twee keer per maand op zondag open bent?

- Omzetverhoging
- Klanten gaan anders naar concurrenten binnen de gemeente die wél op zondag open zijn
- Klanten gaan anders naar andere gemeenten waar de winkels wel op zondag open zijn
- Service naar de klant
- (landelijk) Beleid vanuit hoofdorganisatie
- Anders, namelijk
- Weet niet

Vraag 14 In welke mate heeft de tweede koopzondag invloed op uw omzet?

- Geen invloed
- Heeft geleid tot een omzetverhoging
- Heeft geleid tot een omzetverschuiving
- Heeft geleid tot een omzetverlaging
- Weet niet

Toelichting:

Vraag 15 Kunt u aangeven in hoeverre de tweede koopzondag invloed heeft op het druktebeeld van de 'oorspronkelijke' koopzondag (1^e zondag van de maand)?

- Op de oorspronkelijke koopzondag is het rustiger
- Op de oorspronkelijke koopzondag is het even druk
- Op de oorspronkelijke koopzondag is het drukker

Vraag 16 En in hoeverre heeft de tweede koopzondag invloed op het druktebeeld in uw winkel op de andere dagen van de week?

- Geen invloed
- Minder druk op
- Drukker op
- Weet niet

Toelichting:

Vraag 17 Ziet u naast de tweede koopzondag ook andere ontwikkelingen die ervoor zorgen dat het druktebeeld verandert?

- Ja, namelijk:
- Nee
- Weet niet

Vraag 18 In welke mate heeft de tweede koopzondag effect op de werkgelegenheid in uw bedrijf?

- Meer personeel voor aangenomen
- Geen effect
- Geen nieuw personeel aangenomen, maar (deel van de) werknemers werken meer uren
- Niet van toepassing, ik heb geen personeel
- Anders, namelijk
- Weet niet

Vraag 19 Wat is uw algemene ervaring met de extra koopzondag in Enschede?

- Overwegend positief
- Neutraal
- Overwegend negatief
- Weet niet

Toelichting:

Vraag 20 Wat is de algemene ervaring van uw personeel met de extra koopzondag? Kunt u dit aangeven voor uw vaste en uw flexibele personeel?

	Overwegend positief	Neutraal	Overwegend negatief	n.v.t.	Weet niet
vast personeel					
flexibel personeel					

Toelichting:

Vragen voor ondernemers die wisselend geopend zijn

Vraag 21 Hoeveel zondagen bent u in totaal per jaar open?

- 26 zondagen per jaar → naar vraag 22
- Minder dan 26 zondagen per jaar → naar vraag 27

Vraag 22 Wat is de belangrijkste reden dat u 26 zondagen per jaar op zondag open bent?

- Omzetverhoging
- Klanten gaan anders naar concurrenten binnen de gemeente die wél op zondag open zijn
- Klanten gaan anders naar andere gemeenten waar de winkels wel op zondag open zijn
- Service naar de klant
- (landelijk) Beleid vanuit hoofdorganisatie
- Anders, namelijk
- Weet niet

Vraag 23 In welke mate hebben de extra koopzondagen invloed op uw omzet?

- Geen invloed
- Heeft geleid tot een omzetverhoging
- Heeft geleid tot een omzetverschuiving
- Heeft geleid tot een omzetverlaging
- Weet niet

Toelichting:

Vraag 24 In welke mate hebben de extra koopzondagen effect op de werkgelegenheid in uw bedrijf?

- Meer personeel voor aangenomen
- Geen effect
- Geen nieuw personeel aangenomen, maar (deel van de) werknemers werken meer uren
- Niet van toepassing, ik heb geen personeel
- Anders, namelijk ...
- Weet niet

Vraag 25 Wat is uw algemene ervaring met de extra koopzondagen in Enschede?

- Overwegend positief
- Neutraal
- Overwegend negatief
- Weet niet

Toelichting:

Vraag 26 Wat is de algemene ervaring van uw personeel met de extra koopzondagen? Kunt u dit aangeven voor uw vaste en uw flexibele personeel?

	Overwegend positief	Neutraal	Overwegend negatief	n.v.t.	Weet niet
vast personeel					
flexibel personeel					

Toelichting:

→ naar vraag 29

Vraag 27 Uw onderneming mag 26 zondagen per jaar geopend zijn. Wat is de belangrijkste reden dat u minder dan 26 keer op zondag open bent?

- Economische redenen: geen omzetverhoging, niet rendabel
- Sociale redenen: familie, vrienden, vereniging
- Belang van zondag als vaste rustdag
- (landelijk) Beleid vanuit hoofdorganisatie
- Onvoldoende beschikbaar personeel
- Eén zondag is genoeg
- Anders, namelijk
- Weet niet

Vraag 28 Veel winkels zijn sinds de verruimde zondagopenstelling wel 26 keer per jaar op zondag geopend. In welke mate heeft deze extra koopzondag invloed op uw omzet?

- Geen invloed
- Heeft geleid tot een omzetverschuiving
- Heeft geleid tot een omzetverlaging
- Weet niet

Zaterdag als koopavond (vragen voor alle ondernemers)

Vraag 29 De gemeente Enschede heeft bepaald dat de winkels in de binnenstad, op Schuttersveld en de bouwmarkten en tuincentra 26 zondagen per jaar geopend mogen zijn. Ondernemers(verenigingen) bepalen vervolgens *welke* koopzondagen zij open gaan.

Kunt u aangeven in hoeverre u tevreden bent over deze constructie?

- Deze constructie is goed zo
- De gemeente Enschede zou méér moeten bepalen (bijvoorbeeld vaste dagen aanwijzen)
- De gemeente Enschede moet het volledig aan ondernemers overlaten

Toelichting:

Vraag 30 De laatste tijd wordt op steeds meer plekken in Nederland nagedacht over de invulling van de koopavond(en). Ook de gemeente Enschede wil graag weten wat de mening is van winkeliers in Enschede over dit onderwerp. Hierbij is een aantal varianten denkbaar. Wat vindt u van onderstaande initiatieven?

Heel goed idee, goed idee, neutraal, slecht idee, heel slecht idee

- Een koopavond op zaterdag in plaats van op donderdag / vrijdag
- Een koopavond op zaterdag in plaats van 2e koopzondag
- Een extra koopavond op zaterdag

Toelichting:

Vraag 31 En kunt u per variant aangeven of u open zou gaan op zaterdagavond?

Ja, Ja alleen als andere winkels ook open gaan, nee, weet niet

- Een koopavond op zaterdag in plaats van op donderdag / vrijdag
- Een koopavond op zaterdag in plaats van 2e koopzondag
- Een extra koopavond op zaterdag

Toelichting:

Afsluiting

Vraag 32 Ik ben:

- Eigenaar van een zelfstandige winkel
- Franchisenemer
- Manager/filiaalhouder ketenbedrijf
- Anders, namelijk

Vraag 33 Hoeveel werknemers heeft uw onderneming?

- Alleen ikzelf
- Tot en met 5 werknemers
- 6 tot en met 10 werknemers
- 11 tot en met 25 werknemers
- 26 tot en met 50 werknemers
- 51 tot en met 100 werknemers
- >100 werknemers
- Weet niet

Vraag 34 Heeft u nog een opmerking of een suggestie voor de gemeente over het onderwerp zondagsopenstelling en/of koopavond? *Open*

